

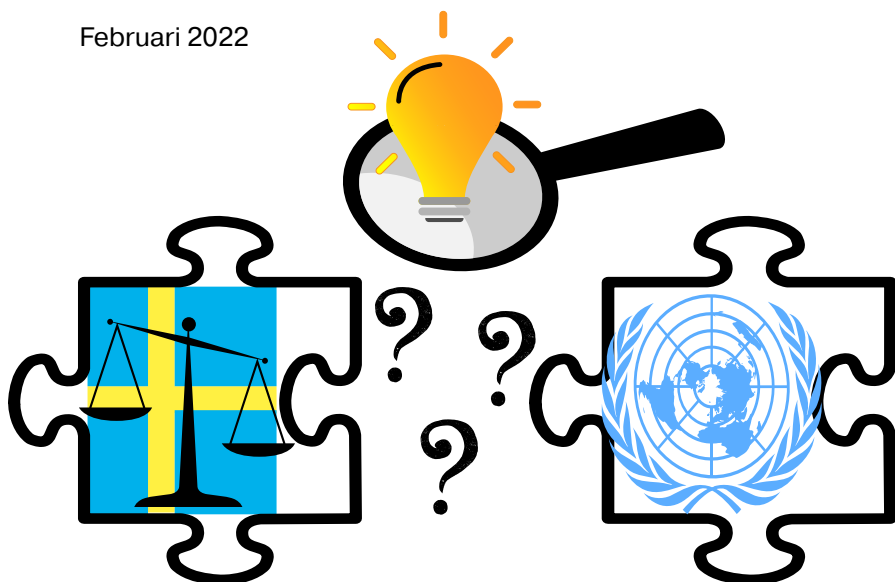
Gör Sverige vad vi har lovat FN?

- En undersökning av artikel 19 i verkligheten

På lätt svenska

Av Independent Living Institutes projekt Artikel 19 som verktyg
med stöd av Arvsfonden

Februari 2022

Gör Sverige vad vi har lovat FN?

- En undersökning av artikel 19 i verkligheten

© Artikel 19 som verktyg, Independent Living Institute

Författare: Ola Linder

Omarbetat till lätt svenska: Moa Candil

Formgivning: Mari Siilsalu

Tryck: Exellent Print&Design, Stockholm 2022

Förord

Förenta Nationerna, FN,
har gjort en lista med rättigheter
för personer med funktionsnedsättning.

Extra viktiga är rättigheterna i artikel 19.
Där står att alla har rätt att leva självständigt
och vara en del av samhället.

Sverige och många andra länder
har lovat att följa listan från FN.
Det betyder mycket.
Men det finns fortfarande problem.

Människor med funktionsnedsättning
kan inte alltid välja hur de vill leva.
Mycket i samhället är inte tillgängligt.

Det ska förändrats.
Det måste förändras eftersom Sverige
har lovat att följa listan med rättigheter.

Det är viktigt att hela tiden undersöka
hur arbetet går.
Det här är en sådan undersökning.

Arbetet är gjort av organisationen
Independent Living Institute
i projektet Artikel 19 som verktyg.

Ola Linder

Rättigheter i verkligheten

Artikel 19 handlar om alla människors rätt att bestämma hur vi vill leva.

Och vara med i samhället så mycket eller lite som vi vill.

Det handlar särskilt om att få välja var, hur och med vem du vill bo. Och att kunna få hjälp och stöd i vardagen på ett sätt som passar dig.

Det handlar också om att det som är till för alla ska vara tillgängligt för alla. Till exempel bussar, affärer och skolor.

Det som står i artikel 19 är viktigt. Men det är bara viktigt om det fungerar i verkligheten. Det räcker inte med fina ord på ett papper.

Vad har Sverige gjort för att se till att artikel 19 fungerar? Finns det en lucka mellan det Sverige lovar och verkligheten?

Det är viktiga frågor att undersöka.

Independent Living

Rättigheterna som står i artikel 19
bygger på en idé
som kallas independent living.
Att leva självständigt.

Många människor har kämpat
för den idén.
Det är till exempel därför
det finns personliga assistenter.

Personlig assistans är ett bra exempel
på hur människor kan få hjälp i vardagen
men ändå leva självständigt och fritt.

Idén om independent living
är viktig för att förstå artikel 19.

Mer om artikel 19

Personer med funktionsnedsättning ska kunna leva i samhället på samma sätt som alla andra. Det står i artikel 19.

Det finns tre olika delar i artikeln. Ingen av delarna klarar sig själv. Alla behövs.

De tre delarna är:

- **Bostad.**

Alla har rätt att välja var de vill bo. Hur de vill bo. Och med vem de vill bo.

- **Stöd och hjälp.**

Alla har rätt att få stöd och hjälp på ett sätt som passar dem.

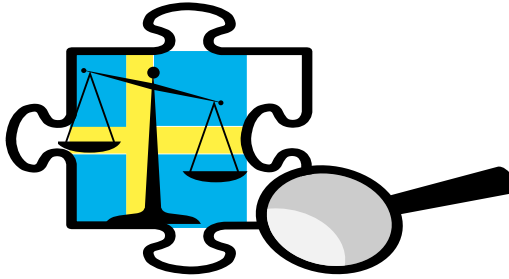
- **Tillgänglighet.**

Det som är till för alla människor ska passa alla människor.

Det som står i artikel 19
hör också ihop med andra rättigheter.
Som rätten att kunna klaga på det
som myndigheterna bestämt.

Staten ska jobba aktivt för att
de mänskliga rättigheterna blir verklighet.
Staten får inte bryta mot
de mänskliga rättigheterna.

Artikel 19 är särskilt viktig
för människor som behöver
mycket stöd och hjälp i vardagen.

Sveriges lagar och regler

Sverige har flera lagar och regler som handlar om det som står i artikel 19.

Det finns lagar som ska skydda människors frihet.
Men det finns också lagar som hindrar människors frihet.

Sverige har också regler och lagar om tillgänglighet.
Och om personlig assistans för att människor ska kunna leva fritt och självständigt i samhället.

Men det räcker inte.
Sverige måste göra mer för att rättigheterna ska bli verklighet.
Det kan du läsa om i nästa kapitel.

De största problemen

Det finns flera problem
med Sveriges lagar och regler.
Saker som går emot rättigheterna
i artikel 19.

Här kommer är en lista
med de största problemen.

1. Bättre planering

- Riksdag och regering har sagt att det inte finns någon skillnad mellan Sveriges lagar och rättigheterna i artikel 19. Men det stämmer inte riktigt.

Sverige måste ta rättigheterna på allvar. Och blir bättre på att planera hur de ska bli verklighet.

- Politikerna måste göra en tydlig plan för hur artikel 19 ska fungera i verkligheten.

- Det måste finnas en tydlig plan för att se till att ingen blir tvingad till vård eller en viss typ av boende.

- När vi bygger nya hus, parker och annat ska vi bygga så det passar alla. Det kallas universell utformning. Det står i reglerna från FN. Sverige måste bli bättre på det.

2. Fler undersökningar

- Politikerna måste ta reda på vad som kan bli bättre i Sverige så att människor kan leva självständigt och vara med i samhället.
- Politikerna måste undersöka hur livet är för personer med och utan funktionsnedsättning. Är det samma villkor?
- Politiker och myndigheter måste lyssna mer på organisationer för personer med funktionsnedsättning.

Organisationerna ska kontrollera att staten sköter sig och följer de mänskliga rättigheterna.

3. Ändra lagar

- Många av Sveriges lagar och regler har funnits länge. De blev till utan att tänka på rättigheterna i artikel 19.

Politikerna måste undersöka om de behöver ändra vissa av lagarna.

- Bara personer med vissa funktionsnedsättningar har rätt till personlig assistans. Det är en lag som kan behöva ändras.

- I Sverige har staten ansvar för lagen LSS och personlig assistans. Och kommunerna har ansvar för bostäder och mycket annat.

Det här blir ofta ett problem för människor med funktionsnedsättning.

De ska själva kunna välja hur de vill bo och vilken hjälp de vill ha. Det ska inte bero på vem som är ansvarig eller vilka politiker som styr.

4. Hjälp att överklaga

- Människor som vill överklaga det myndigheterna bestämt kan behöva hjälp att göra det. Sverige måste undersöka hur den hjälpen kan bli bättre.

- Att klaga på ett beslut i domstol kan bli väldigt dyrt. Sverige måste se till att brist på pengar inte stoppar någon från att överklaga.

Vägen framåt

Undersökningen visar att det finns skillnader mellan det som står i artikel 19 och hur det fungerar i Sverige.

Det största problemet är att det inte finns en tydlig plan för hur rättigheterna i artikel 19 ska bli verklighet i Sverige.

Nästa steg är att fundera över exakt vilka lagar som behöver ändras. Och göra en ordentlig planering.

Det är väldigt viktigt att lyssna på människor med funktionsnedsättning. De vet bäst vilka problem som finns och vad som fungerar bra.

Alla har rätt att bestämma själva och vara med i samhället. Alla människor är lika mycket värda och ska ha samma möjligheter.

Tyvärr fungerar det fortfarande inte alltid så för personer med funktionsnedsättning.

Samhället och inte minst politikerna måste ta rättigheterna i artikel 19 på allvar. Då kan vi komma framåt mycket snabbare.

